

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ОСВІТНІХ РЕФОРМ

Процес гуманізації освіти визначає основний напрям її розвитку у сучасному суспільстві. Особливе значення розвиток гуманістичних орієнтирів освіти має для нашого суспільства, яке щойно позбавилося авторитарного соціального устрою і ще багато в чому сповідує його принципи та ідеали. XXI століття підносить роль освіти як одного з провідних чинників світової динаміки. В таких умовах розуміння конкретних завдань, які стоять перед нашою освітою в контексті демократичної модернізації нашої країни є необхідною умовою успішного здійснення як освітянських, так і загальносистемних реформ.

Глобалізаційні процеси вимагають від сучасної людини професійної компетентності, критичного мислення, високої мобільності й здатності до адаптації до сучасних умов життя, що актуалізує модернізацію освітньої галузі, оновлення всіх її ланок, приведення системи освіти у відповідність до європейських стандартів. Розкриття інтеграційних процесів в освіті на новій мережевій основі, що досягає інфраструктури національного рівня, зумовлює необхідність переходу від інформаційно-технологічної парадигми та комунікативного бачення освіти до формування її мережевої парадигми з ознаками соціально-інституційної інтегративності та дистанційності як виразу соціальної взаємодії, антропософської спрямованості інформаційно-освітнього середовища мережевості як способу соціального та соціокультурного буття, нового погляду на мережу як поліонтологічну поліструктурну соціоінтегративну систему, що функціонує на різних рівнях – соціальної взаємодії організацій та установ: національно-інтегрованої інфраструктурності, що об'єднує різні центри, різні регіони й території в єдине мережеве середовище; соціальної та цивілізаційної взаємодії при входженні національних дослідницьких та освітніх мереж до європейського освітнього простору і трансконтинентальної взаємодії, що відкриває цивілізаційну багатомірність сучасного світу. Центром цієї парадигми є освіта, що розвивається як відповідь на виклики цивілізації і, одночасно, – як відповідь на потреби людини знайти своє місце та можливість самореалізації у новому глобальному просторі.

Освіта, її організація та загальна філософія розвитку, перебувають в епіцентрі дискусій, що розгорнулись нині в світовому інтелектуальному середовищі. Філософія освіти як галузь філософського знання намагається дослідити освіту як соціокультурний феномен, виявити сенс освіти і особливість його прояву в ту чи іншу історичну епоху, визначити специфіку історичних типів освіти, з'ясувати роль світоглядних установок в освіті тощо. Першочерговою задачею освіти є трансляція знань, досвіду і цінностей людської спільноти кожному окремому індивіду в тій мірі, в якій вони необхідні для повноцінного життя. У кожному історичному епоху форми передачі цього досвіду, обсяг і якість знань, ціннісні орієнтири змінюються, але сенс освіти в цілому залишається незмінним.

Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі. Сучасні орієнтації індивідів в освітньому просторі спрямовані і на самоактуалізацію особистості. На думку Б. Гершунського, вона можлива за умов, коли людина по-перше, свідомо вірить у своє індивідуальне, неповторне призначення; по-друге, відчуває свої здібності, інтереси, життєві переваги та мотиви поведінки, усвідомлює себе частиною природи, людської спільноти, здатна до дружньої взаємодії з іншими людьми, незалежно від їхніх індивідуальних, світоглядних, ментальних особливостей; по-третє, здатна до цілепокладаючих зусиль, необхідних для повноцінної самореалізації.

Сучасна молодь, вступаючи у самостійне життя, має бути відкритою для пізнання нового протягом усього життя, готовою долати труднощі, відстоювати й захищати власну життєву та наукову позицію, орієнтуватися у множині й різноманітні інформаційних потоків сучасності, бути готовою до плюралістичного розуміння істини, до поліваріантності та релятивізму сучасних наукових концепцій. Це означає, що сучасній людині життєво необхідно володіти навичками неперервної самоосвіти, постійного самовдосконалення та прагнення самореалізації. Педагогічно-освітній процес здебільшого виявляє базові та формує нові ціннісні орієнтири особистості, тому у педагогічній діяльності дуже важливо керуватися такими світоглядними принципами, які орієнтують людей на творчу самореалізацію, усвідомлення власної планетарно-космічної сутності. Ключовим завданням освіти у XXI столітті є розвиток мислення, орієнтованого на майбутнє. Філософія освіти як нова галузь сучасної науки сьогодні знаходиться в «революційному» стані зміни наукових парадигм, має творчий характер і гуманістичні підстави. Її джерелом стає пізнавальний потенціал науки. На думку В. Пазенока філософія освіти, реалізуючи свій гуманістичний потенціал, покликана у співдружності з іншими соціогуманітарними науками розв'язати цілу низку проблем – від з'ясування своїх теоретичних можливостей впливати на освітні та виховні процеси до визначення головних магістралей «людинотворчості» в реаліях сьогодення та формування конкретних рекомендацій педагогічній та просвітницькій практиці.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сучасна філософія освіти, оновлена стратегія її реформування, вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого та послідовного запровадження передових науково- педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти. Важливою проблемою філософії освіти постає виявлення взаємозв'язку тих складних і суперечних процесів, що визначають сутнісні напрями науково-технічної і соціального розвитку людства з доцільним характером реформування освіти, вибору її цілей і змісту, розробки і використання адекватних педагогічних технологій. Сутність модернізації системи освіти полягає у переході до нової освітньої парадигми, під якою розуміється сукупність принципів, ціннісних настанов і способів організації освітньої діяльності, які визначають кут зору на освіту: її мету, модель та освітній ідеал, адекватний антропологічним та соціокультурним запитам суспільства. XXI сторіччя – це сторіччя людини, саме тому філософія освіти – актуальна і вотребувана форма знання, в центрі якої креативна людина з усіма багатоманітними потребами й інтересами.